Második indiai–pakisztáni háború (1965)

Kasmír 1965-ben

A második indiai–pakisztáni háború csakúgy, mint az 1947–1949-ben a két ország között lezajlott első összecsapás, alapvetően a muszlim többségű, de Indiához csatlakozott Kasmír kérdése körül forgott. Az első háborút lezáró 1949. január 1-jei tűszünet az aktuális frontvonal mentén osztotta ketté a kérdéses térséget Pakisztán és India között, ugyanakkor Pakisztán nem tett le Kasmír teljes bekebelezéséről. A fegyverszünet ellenére az 1950-es és 1960-as években folyamatos határvillongások voltak a két ország között, melyek közül az egyik, az Arab-tenger térségében az indiai Gudzsarat állam és a pakisztáni Szindh tartomány határán lévő Kács-sivatagban 1965. március–áprilisban nagyobb összecsapásba is torkollott, melyben a nagyobb erőket bevető Pakisztán némi területi nyereséget ért el az egyébként szinte lakatlan térségben. A kácsi összecsapást végül 1965. június 30-án Harold Wilson brit kormányfő közvetítésével fegyverszünet zárta.

A Kácsban elért siker ugyanakkor megnövelte Ajub Khán tábornagy, pakisztáni elnök kormányának önbizalmát. Az 1962-es indiai–kínai háborúban vereséget szenvedett India hadseregét nem vélték kellően felkészültnek egy, az Egyesült Államokkal 1954-ben kötött együttműködési egyezmény keretében modern amerikai fegyverekkel felszerelt Pakisztán által kezdeményezett kasmíri zendülés és beavatkozás miatti ellencsapásra. Ebbéli hitében megerősítette Iszlámábádot a túlértékelt kácsi siker, valamint a Kasmír autonómiatörekvéseinek eleget nem tevő indiai vezetéssel szembeni, a tartományban 1964-től megnyilvánuló elégedetlenség. Zulfikar Ali Bhutto pakisztáni külügyminiszter és Ajub Khán elnök ezt az elégedetlenséget kihasználandó, 1947-hez hasonlóan belső felkelés kirobbantásának tervével, majd az annak „megsegítésére” bevonuló pakisztáni erők gyors akciójával általános háború nélkül (!) gyors *fait accompli* helyzet előállításával akarták Kasmírt bekebelezni.

Ajub Khán

Az 1965 májusa és júliusa között kidolgozott Gibraltár-hadművelet keretében 1965. augusztus 5. és 20. között két hullámban kb. 30 000 pakisztáni milicista szivárgott be Kasmír indiai oldalára, ahol szabotázsakciók és propagandatevékenység kifejtésével igyekeztek a helyi muszlim lakosságot felkelésre bírni. A terv azonban nem ért el eredményt, mivel a helyi indiai erők augusztus végére felszámolták e milíciák nagy részét és a lakosság sem lázadt fel. Az indiai hadvezetés, hogy a további beszivárgásokat megelőzze, 1965. augusztus közepétől a kasmíri fegyverszüneti vonalat átlépve több stratégiai elhelyezkedésű, az

utak ellenőrzésére alkalmas, pakisztáni oldalon lévő erősséget foglalt el (Kargili-magaslatok, Hadzsi Pir-hágó, Tithwal), amire a saját megszállási zónáját, és központját, Muzaffarabadot féltő Pakisztán 1965. szeptember 1-jén az indiai ellencsapás eshetőségére kidolgozott, Kácshoz hasonlóan korlátozott célzatú Nagy Csapás-hadművelettel válaszolt. A háború hivatalos kitörését is innen számíthatjuk.

A Nagy Csapás-terv része volt egy páncélos-hadművelettel és más szárazföldi erők bevonásával végrehajtott gyors támadás az akhnúri híd ellen, melynek lerombolásával a Dzsammuban tartózkodó indiai erők kommunikációs és logisztikai elszigetelését és bekerítését kellett elérni. A gyenge indiai felderítés miatt az erős tüzérségi támogatással előretörő pakisztáni 12. hadosztály felkészületlenül érte az indiai 191. dandárt, mely súlyos veszteségekkel volt kénytelen visszavonulni Csamb térségéből Akhnúr felé. A szeptember 1-jei pakisztáni sikert azonban megakasztotta a pakisztáni a hadvezetés súlyosnak bizonyult hibája: a hadművelet közben az akciót vezető Huszein Malik vezérőrnagyot Jahja Khán vezérőrnagy váltotta a parancsnoki poszton, mely aktus 24 órán át késleltette a hatékony hadvezetést, kellő időt adva az indiai erőknek, hogy beássák magukat és felkészüljenek a pakisztáni előrenyomulásra. Noha a pakisztáni erők helyi fölényben voltak a tüzérség, a páncélosok és ez idő szerint a légierő terén is, a létszámfölényben lévő, védekezésre beásott indiai gyalogság elleni támadások szeptember 3. és 5. között kudarcra voltak ítélve és a Nagy Csapás-hadművelet ezáltal összeomlott. Ajub Khán elszámította magát abban is, hogy India nem vállalja az általános háborút.

1965. szeptember 6-án az indiai hadsereg kasmíri erőinek tehermentesítésére Pandzsáb térségében átlépte a nemzetközi határt és támadást indított Pakisztán második legnagyobb városa, Lahore és a határ menti Szialkot irányába, majd szeptember 8-án kisebb támadásokat intézett Radzsasztán állam magasságában a határ menti pakisztáni erők lekötésére. Az indiai 11. hadtest szeptember 10-ére elérte a Lahore-t védő Icsogil-csatorna keleti partját, ahol 18-ra stabilizálta pozícióját, de a heves pakisztáni védelem miatt nem tudott rajta átkelni.

Ezekben a napokban a pakisztáni hadsereg több ellentámadást is végrehajtott, ám a szeptember 10-én az Aszal Uttarnál vívott ütközet a modern Patton-tankokkal felszerelt, de nem kellően kiképzett pakisztáni 1. páncélos hadosztály súlyos vereségével és visszavonulásával végződött.

Szeptember 11-én a phillorai páncélos ütközetben a pakisztániak újabb vereséget szenvedtek a gyakorlottabb, de kevésbé modern Sherman- és Centurion-tankokkal

felszerelt indiai 1. hadtesttel szemben, bár a pakisztáni erőket nem szórták szét. Sőt a magukat beásó és erősítést kapó pakisztáni páncélosok megvédték Csavindát, és szeptember 20-ra vissza tudták szorítani az indiaiakat a határig (a Phillora-Csavinda néven ismert ütközetek a legnagyobb addigi tankcsatának számítanak a második világháború óta). A pakisztáni hadvezetés szeptember 20-ig több kísérletet is tett az Akhnúr felé történő előrenyomulásra és az indiai erők Lahore-tól való visszaszorítására, de ezek kudarccal végződtek. Ugyanakkor Pakisztán megvédte a csambi zónát és megállította az indiai előretörést az Icsogil-csatornánál, és szeptember 23-ig Kasmírban folyamatos kísérleteket tett az előrenyomulásra.

A háború alapvetően szárazföldi műveletekből állt. Noha a pakisztáni légierő (PAF) több támadást is intézett indiai repülőterek (Amritszár) ellen, és viszonylag hatékonyan támogatta a szárazföldi erők hadmozdulatait, mégsem szerepelt döntő fegyvernemként, akárcsak az indiai légierő (IAF), melyet szeptember 7. előtt nem is vetettek be, és melynek feladatait végig a szárazföldi erőknek alárendelten határozták meg. Stratégiai bombázásra vagy nagyszabású légi logisztikai műveletre sem került sor. A haditengerészeti műveletek elhanyagolhatónak mondhatók, az egyetlen incidens Dwarka indiai kikötővárosnak pakisztáni hajók általi bombázása szeptember 7-én. A harcot néhány kisebb akciótól eltekintve alapvetően a kasmíri fegyverszüneti vonal mentén és Pandzsábban vívták, és azok nem terjedtek ki Kelet-Pakisztán (a mai Banglades) területére.

A nemzetközi közösség szeptember elején többször is felszólította a feleket a harcok felfüggesztésére, sikertelenül. A háború kitörésekor azonban az Egyesült Államok és Nagy-Britannia fegyverembargót vetett ki a küzdő felekre, mely a létszámhátrányban lévő, de az addig Egyesült Államoktól vett modern fegyverek miatt a páncélosok és a légierő terén Indiával összességében közel egyensúlyba került Pakisztánt érintette súlyosabban hosszabb távon, melyet meglepetésként ért az egyébként minden fegyvernem terén létszámfölényben lévő India határozott fellépése.

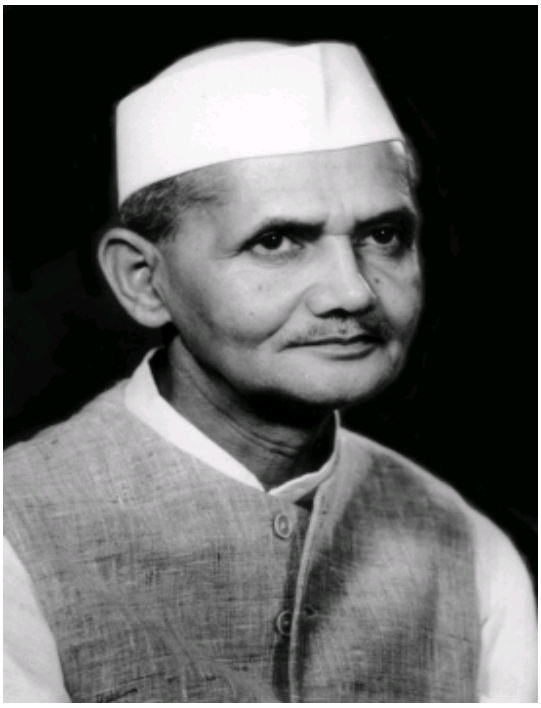

Lal Bahadur Sásztri

Lal Bahadur Sásztri újdelhi kormányának és Csaudhuri tábornok indiai vezérkari főnöknek azonban nem voltak kidolgozott tervei Pakisztán ellen, a lahore-i hadművelet is a kasmíri pakisztáni nyomás csökkentését célozta meg, sikerrel. India ugyanakkor nem akart a határok teljes szakaszán harcba bocsátkozni (noha Kelet-Pakisztánt csak két gyalogos hadosztály védte, páncélosok nélkül), többek között az 1962 óta Pakisztánnal jó viszonyban álló Kína fenyegető tibeti csapatmozgásai és Peking 1965. szeptember 16-i India ellen intézett, Kasmír Újdelhi általi feladását követelő egyhetes ultimátuma miatt. Az ENSZ Biztonsági Tanács szeptember 20-i, a (kínai ultimátum lejártát megelőző) feltétlen fegyverszünetről szóló 211. számú határozatát mind Sásztri, mind Ajub Khán elfogadta, és 1965. szeptember 23-án életbe is lépett.

A fegyverszünet létrehozásában is részt vevő Alekszej Koszigin szovjet miniszterelnök 1966 januárjára a helyzet megoldását célzó konferenciára hívta meg Ajub Khánt és Sásztrit Taskentbe.

Alekszej Koszigin

A konferencián 1966. január 10-én megállapodást írtak alá a vezetők az 1965. augusztus 5-e előtti állapotok visszaállításáról és a megszállt területekről való kölcsönös csapatkivonásról, 1966. február 25-ével bezárólag. A háború céljaként tekintett Kasmír kérdését ugyanakkor nem érintették.

A háború katonailag döntetlennek tekinthető (mindkét oldalon kb. 3000-4000 fős emberveszteséggel), politikailag ugyanakkor India egyértelmű győzelmét hozta, hiszen a kasmíri *status quo* nem változott, és a pakisztáni hadsereg hazájában hangoztatott legyőzhetetlenségi mítoszát is szertefoszlatta (noha a háborút a pakisztáni vezetés elsöprő győzelemként értékelte). A fegyverembargó ezentúl korlátozta Pakisztán katonai lehetőségeit (mely a harcokban munícióinak 80%-át felélte), miközben India 1965 után jelentősen átszervezte hadseregét és egy nagyobb fegyverkezési programot is elindított. Pakisztán évekre eltávolodott az Egyesült Államoktól és egyúttal még közelebb került az akkor még elszigetelt pekingi vezetéshez. A háború Pakisztán addigi több éves gazdasági fejlődésének eredményeit is annullálta, előkészítve a terepet Ajub Khán 1969-es bukásához.

(Marosvári Csaba)

Források:

- Az ENSZ BT 211. sz. határozata – http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/222/82/IMG/NR022282.pdf?OpenElement
- Agha Humayun Amin: Grand Slam – A Battle of Lost Opportunities. Defence Notes – http://www.defencejournal.com/2000%sept/grand-slam.htm
- Agha Humayun Amin: The Pakistani Army from 1965 to 1971. Defence Notes – http://www.defencejournal.com/2000/nov/pak-army.htm
- Chakraworty, B.C. & Phil, D. [1992]: *History of the Indo-Pak War 1965*. New Delhi, History Division, Ministry of Defence, Government of India.
- Globalsecurity.com. Indo-Pakistani War of 1965. – http://www.globalsecurity.org/military/world/war/indo-pak_1965.htm
- Indo-Pakistani War of 1965.– http://www.warchat.org/history-asia/indo-pakistani-war-of-1965.html.
- The Indo-Pakistani war of 1965. – http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+pk0152).

Képek

- http://www.itspakistan.net/pakistan/images/war/Kashmir_1965.jpg
- http://www.globalsecurity.org/military/world/pakistan/images/1_clip_image006.jpg
- http://www.pakdef.info/pakmilitary/airforce/war/wargallery/images/65war_capturedamx.jpg
- http://www.pakdef.info/pakmilitary/airforce/war/wargallery/images/rannofkutchpakpatrol.jpg
- http://chandrakantha.com/articles/indian_music/filmi_sangeet/media/1966_lalbahadur.jpg
- http://www.svet999.ru/content2/whoiswho/kosigin.jpg